

B A Ş Y A Z I

YETİŞTİRME DERNEKLERİ KURULMALIDIR

Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ
Doç. Dr. Mustafa KAYMAKÇI
E. Ü. Ziraat Fakültesi

ÖNEMİ

Hayvancılığın gelişmesinde en önemli etmenlerden biri de organizasyonlardır. Özellikle Avrupa ve Amerika'da hayvan yetiştiricileri bir araya gelerek dernekler, birlikler ve kooperatifler halinde organize olmuşlardır. Bu organizasyonlar yetiştiricilerin yaşam düzeyini yükselttiği gibi hayvansal üretimin arttırılmasında da önemli rol oynamışlardır.

Türkiye'de hayvancılık organizasyonlarına çokluk kamu kesiminde rastlanılmaktadır. Bununla birlikte, yetiştiriciler tarafından kurulan ve hayvan ıslahını temel alan yetiştirme dernekleri gerek nicelik, gerekse nitelik açısından son derece yetersizdir. Ancak yurdumuz hayvancılığın geliştirilmesi yönünden yetiştirme derneklerinin gündeme getirilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur.

Hayvansal üretimi etkileyen birçok etmen vardır. Bunlar şöyle özetlenebilir. (1) Yetiştirme (Dengeli besleme, hayvan ıslahı ve damızlık yetiştirme); (2) Hayvan sağlığını koruma ve savaş; (3) Araştırma; (4) Pazarlama ve kredi; (5) Hayvan sigortası; (6) Yasa ve yönetmelikler; (7) Fuar, sergi ve benzeri etkinlikler; (8) Hayvancılık Organizasyonları. Bir yetiştirici yada zooteknist bu etmenleri dikkate alarak kârlı bir işletmeciliği plânlamaya çalışır. Bununla birlikte bu etmenlerin uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesi ancak hayvancılık organizasyonları ile sözkonusu olabilir. Hayvancılıkta tekniğin gerektirdiği yenilikleri uygulamak, yüksek değerli damızlıkları satın almak, dengeli bir şekilde beslemek ve elde edilen ürünleri iyi fiyatla pazarlamak, para ve organizasyon isteyen işlerdir. Orta ve küçük işletmeler bütün olarak bu olanaklara sahip olamaz. Bu nitelikteki işletmelere devletin sağlayacağı hizmetler vardır. Kamu bu amaçla organizasyonlar kurmuştur. Bununla birlikte orta ve küçük çiftçilik için en önemli konu güçlerini biraraya getirerek kuracağı organizasyonlardır. Başka ülkelerde hayvancılığın ilerlemesi bu yolla olmuştur.

BAŞLICA HAYVANCILIK ORGANİZASYONLARI

Hayvancılık organizasyonları üç ana grupta toplamak olasıdır;

1. Devlet organizasyonları,
2. Özel organizasyonlar,
3. Karma organizasyonlar.

Devlet hayvancılık organizasyonları genelde yetiştiricilerin yapamayacağı hayvancılık etkinliklerini gerçekleştirmek üzere kurulmuşlardır. Bu etkinliklerin başlıcaları EĞİTİM (her düzeyde meslek adamı yetiştirme), ARAŞTIRMA (zootekni ve hayvans sağlığı), DAMIZLIK YETİŞTİRME, YAYIM, ÜRÜN DEĞERLENDİRME vb. özetlenebilir.

Yurdumuzda hayvan konusunda devletin üzerine düşen görevleri yerine getirmek amacıyla çeşitli organizasyonların varlığını biliyoruz. Bunların başlıcaları ziraat ve veteriner fakülteleri, tarım ve hayvan sağlığı okulları, zootekni ve hayvan sağlığı araştırma kurumları, tarım işletmeleri ve tarım ürünleri genel müdürlükleri gibi kurumlardır.

Devlet hayvancılık organizasyonları genelde yol gösterici, aydınlatıcı ve destekleyici işleve sahip kurumlardır.

Aslında hayvancılık açısından en önemli organizasyonları, yetiştiricilerin kendi aralarında yada devletle ortaklaşa kuracakları organizasyonlardır. Yetiştiricilerin yaratıcı gücü bu kurumlarla ortaya çıkabilir. Hayvancılığın gelişmesi için yetiştiricinin aktif bir duruma geçmesi ve kendi konularına sahip çıkması tek yoldur. Batıda gelişmenin yetiştiricilerin kurdukları dernek, birlik ve kooperatiflerle olduğunu biliyoruz.

YETİŞTİRME DERNEKLERİ; KISA TARİHÇESİ ve AMAÇLARI

Batı ülkelerinde belli bir hayvan ırkını yetiştiren çiftçiler bir araya gelerek dernek kurmuşlar, bu derneklerle ıslah çalışmalarını düzene sokmuşlar, damızlık ve ürün satışını organize etmişlerdir. Yetiştirme dernekleri ilk defa Britanya'da Safkan İngiliz atlarını ıslah etmek için 1793 yılında kurulmuştur. Sığır yetiştiriciliği konusunda ilk dernek ise 1822 de gerçekleşmiştir. Almanya'da ilk sığır yetiştirme derneğinin 1878 yılında kurulduğunu görüyoruz.

Yetiştirme derneklerinin ilk ve önemli görevi soy kütüğü tutmak ve hayvan ıslahını yürütmek olmuştur. Bu yolla değerli damızlık hayvanlar yetiştirmişler ve yüksek verim düzeyine ulaşmışlardır.

Dünyaca kabul edilen üstün verimli sığır, koyun ve at ırkları bu derneklerle elde edilmiştir. Bu derneklerin tuttukları soy kütüğü defterleri büyük bir güven kaynağıdır ve yüksek fiatla damızlık hayvan satmak, bu yolla olası olmuştur.

Yetiştirme dernekleri, birlikler, kooperatifler ve üst birlikler halinde birleşmişlerdir. Bunlar üzerinde çalıştıkları hayvan ırkları konusunda tek söz sahibi kurumlar olmuştur. Hayvan ıslahından damızlık pazarlamaya değin her konuda çalışma yaparlar. Örneğin bu gün Avrupa yada Amerika'dan siyah-alaca (Holstein) sığır almak istediğiniz zaman başvurucağınız kurum, Holstein Sığırı Yetiştiriciler Derneği yada federasyonudur.

Bir yetiştirme derneğinin genel amacı, üyesi olan hayvan yetiştirme derneğinin genel amacı, üyesi olan hayvan yetiştiricisinin gelirini yükseltmektir. Bu derneklerin amaçları şöyle özetlenebilir.

1. Üzerinde çalıştığı ırkın ıslahı için gerekli bütün çalışmaları yapmak (numaralama, verim denetimi, amaçlı çiftleştirme ve seleksiyon vb.),
2. Bu ırkın ıslahında karşılaşılan sorunları devlete ait kurumlara iletmek ve çözüm yollarını aramak,
3. Çalıştığı hayvan ırkının propagandasını yapmak,
4. Damızlık hayvan satışını organize etmek,
5. Fuar, sergi, yarışma, yetiştirici günleri ve diğer benzeri etkinlikler düzenlemek.

BAŞLICA YETİŞTİRME SORUNLARIMIZ ve BİR ÖNERİ

Yurdumuz hayvan yetiştiricilerinin sayısız sorunları vardır. Yetiştiricileri en çok zorlayan teknik sorunların başında damızlık gereksinimin karşılanması gelir. Öncelikle damızlık hayvanı nereden, nasıl, ne şekilde ve kaçta karşılayacağı konusunda yeterince bilgiden yoksundur. Gereksinim fazlası damızlık hayvanı da değeri fiatına pazarlayamaz. Bu konuda

yetiştiriciler arasında iletişim yok gibidir. Diğer yandan damızlık yetiştirme (amaçlı çiftleştirme ve seleksiyon) konusunda yeterince bilgi birikimine de sahip değildir. Devletin bilgi transferi, bir başka deyişle eğitim ve araştırma kurumlarından üreticiye bilgi akışı istenilen düzey ve hızda değildir. Bütün bunlara sahip olsa bile çağdaş anlamda damızlık seçimi yapacak maddi gücü yoktur.

Bilindiği üzere Yurdumuz hayvanlarının büyük bir çoğunluğu düşük verimli yerli ırklardır. Değişen ekonomik koşullar, özellikle pazar için üretim yapılan bölgelerde yetiştiricilerimiz, üstün verimli damızlık edinmek zorundadırlar. Koşullar onları bu yola zorlamaktadır. Ancak kamu yetiştirme kurumlarından bulacakları damızlık boğa, koç yada aygır yok denecek sayıda azdır. Bu açıdan gereksinimleri büyük ölçüde birbirlerinden karşılarlar. Bununla birlikte daha öncede değinildiği üzere ellerindeki iyi damızlıkçı hayvanları da yeterince değerlendiremezler.

Bu nedenle yetiştirme derneklerinin devreye sokulması aslında çok gecikilmiş dahi olsa, kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Yurdumuzda yetiştirme derneklerinin kurulması için gerekli maddi koşullar oluşmuştur. Eksik şey, güçleri bir araya getirecek girişim eksikliğidir. Bu güçlüğün aşılmasında hayvan yetiştiricilerine büyük görev düşmektedir. Çünkü kurulacak yetiştirme dernekleri onların yararına çalışacaktır. Bölgemizde belli bir hayvan ırkı bazında böyle bir girişim yapılabilir. Örneğin İzmir ilinde öncelikle kimi ilçelerde Siyah-Alaca sığır yetiştiricileri bir araya gelerek yetiştirme derneği kurabilirler. Bu yetiştirme derneğinin ilk yapacağı iş bir sürü defteri tutmak olmalıdır. Sürü defterine girecek siyah-alaca sığır numaralanmalıdır. İkinci iş ise verim denetimlerini düzenlemektir. Uygun belirli aralıklarla (bu başlangıç için 4 hafta ara ile almaşık olabilir) yapılacak süt verim denetimleriyle üstün verimli inekler için ayrı bir defter, elit (üstün) sürü defteri tutulabilir. Süt verimi denetimleri yapılmıyorsa form özelliklerine bakılarak hayvanlar arasında farklılık saptanabilir. Bu çalışmaların yapılması ilk aşamada zor gelebilir, hatta kimilerince olmayacak bir iş sayılabilir. Ancak bu adımlar atılmalıdır. Ashında Yurdumuz'da bu amaçla kurulmuş kimi yetiştirme dernekleri de vardır. Tahirova Süt Koyunu Yetiştirme Derneği, Acıpayam Koyunu Yetiştirme Derneği bunlardan birkaçıdır.